

EWA STOMPOR-CHRZAN

Katedra Przedsiębiorczości i Kształtowania Terenów Zieleni,
WSI-E z siedzibą w Rzeszowie, ul. Miłocińska 40, 35-232 Rzeszów
e-mail: *romonda10@gmail.com*

ROŚLINY OZDOBNE W OGRODACH FRONTOWYCH PODMIEJSKIEJ STREFY RZESZOWA

*W ogrodach frontowych na terenie gminy Trzebownisko, w podmiejskiej strefie Rzeszowa, rosło ogółem 159 gatunków, a dominującą grupą były byliny (60 gatunków), z tradycyjnymi gatunkami jak: *Hemerocallis hybrida*, *Myosostis sylvatica*, *Lilium sp.*, *Paeonia officinalis*, *Phlox subulata*, *Phlox paniculata*, *Rudbeckia fulgida*, *Tulipa sp.* Wśród roślin jednorocznych i dwuletnich popularne były: *Calendula officinalis*, *Matricaria recutita* i *Viola x wittrockiana*. W ogrodach występowały także współczesne kompozycje z iglakami (*Thuja occidentalis*, *Picea abies*, *Picea pungens*) i roślinami doniczkowymi.*

Słowa kluczowe: rośliny ozdobne, gatunki tradycyjne, ogrody frontowe

I. WSTĘP

Wiejskie ogrody frontowe tzw. przedogródki, stanowiące najbardziej reprezentacyjne miejsce pomiędzy przestrzenią publiczną (drogą) a ściśle prywatną (domem), wymagają szczególnych rozwiązań plastycznych (wielobarwnych kompozycji z tradycyjnych gatunków kwiatów), które podkreślają ich funkcję estetyczną, kojarzącą się z typowym wiejskim krajobrazem [2].

Od początku lat 90-tych, ubiegłego stulecia, obraz współczesnej wsi nieustannie zmienia się na skutek szybkich przeobrażeń transformacyjnych kraju, czego efektem są tendencje nowoczesnego urządzania ogrodów frontowych. Obecnie na wsiach zauważa się dużą różnorodność form ogrodów przydomowych, co sprawia, że krajobraz wiejski zyskuje zupełnie odmienny charakter i wygląd niż kilkanaście lat temu [1]. Coraz częściej spotyka się tzw. ogrody uniwersalne, zbliżone bardziej do ogrodów miejskich, z roślinnością dotychczas nie spotykaną na wsi, np. z ozdobnymi krzewami iglastymi lub z kwitnącymi roślinami sprowadzanymi z innych krajów. Ogrody takie, pomimo, że są dobrze zaprojektowane i utrzymane, nie stanowią jednak harmonijnej całości z otaczającym je krajobrazem.

Celem niniejszych badań było określenie różnorodności nasadzeń roślin ozdobnych w wybranych ogrodach przydomowych na terenie podmiejskiej strefy Rzeszowa.

---

*Pracę recenzowała: prof. dr hab. Czesława Trąba; Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie

II. MATERIAŁ I METODY

Badania inwentaryzacyjne, mające na celu analizę zmian zachodzących w doborze gatunków roślin ozdobnych rosnących w podmiejskich ogrodach frontowych Rzeszowszczyzny, rozpoczęto w 2006 r., a ich kontynuacja (w cyklu pięcioletnim) przewidziano w 2011 r.

Przedmiotem badań były ogrody zlokalizowane w strefie podmiejskiej Rzeszowa, na terenie gminy Trzebownisko. Gmina ta ma charakter przemysłowo-rolniczy. Zajmuje powierzchnię ok. 9 tys. ha i położona jest na północ od Rzeszowa, w centralnej części województwa podkarpackiego. Do badań wybrano losowo sześć ogrodów położonych w sąsiedztwie strefy publicznej, o powierzchni od 44 do 226 m², w miejscowości Łąka i Trzebownisko. W sezonie wegetacyjnym 2006 przeprowadzono inwentaryzację roślin ozdobnych zielnych i drzewiastych określając ich zasobność gatunkową wśród bylin, roślin jednorocznych i dwuletних, roślin ozdobnych w doniczkach, drzew i krzewów ozdobnych, pnączy oraz traw. Rośliny oznaczono do gatunku na podstawie specjalistycznej literatury [3,4,5,7,9].

III. WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

W nasadzeniach badanych ogrodów frontowych, strefy podmiejskiej Rzeszowa występowała duża różnorodność gatunków roślin ozdobnych. Ogółem rosło 159 gatunków roślin ozdobnych, w tym: 60 gatunków bylin (37,7%), 25 gatunków krzewów ozdobnych (15,7%), 25 gatunków roślin doniczkowych (15,7%), 21 gatunków drzew ozdobnych (13,2%), 15 gatunków roślin jednorocznych (9,5%), 6 gatunków traw (3,8%), 4 gatunki roślin dwuletних (2,5%) i 3 gatunki pnączy (1,9%) (tab. 1).

W poszczególnych ogrodach, niezależnie od ich powierzchni, liczba gatunków roślin ozdobnych była zróżnicowana i wynosiła od 12 do 92 gatunków (tab. 1).

Najwięcej gatunków roślin ozdobnych rosło w ogrodzie frontowym o pow. 226 m², w Trzebownisku, a najmniej w ogrodzie o pow. 54 m² w Łące. Ogród frontowy o pow. 143 m² zlokalizowany w Łące oraz ogród o pow. 83 m² w Trzebownisku charakteryzowały się podobną liczbą gatunków (kolejno: 43 i 40). Zbliżoną liczbę gatunków roślin ozdobnych posiadały także ogrody w Łące, o pow. 182 m² (19 gatunków) i 44 m² (21 gatunków), lecz była ona o połowę mniejsza niż w poprzednio omawianych ogrodach (tab. 1).

Spośród oznaczanych gatunków w grupach roślin, najwięcej stwierdzono w bylinach, a mniej wśród pnączy, roślin dwuletних i traw. Bogactwo gatunków wśród bylin potwierdzają również wyniki badań Lipińskiej i wsp. [6], Trzaskowskiej i wsp. [10] oraz Wajdy i Bach [11]. W bylinach dominował płomyk wiechowaty (*Phlox paniculata* – 5 ogrodów), kosaciec bródkowy (*Iris hybrida* – 4 ogrody), liliowiec ogrodowy (*Hemerocallis hybrida* – 4 ogrody), płomyk szydlasty (*Phlox subulata* – 4 ogrody), konwalia majowa (*Convallaria majalis* – 3 ogrody), lilia (*Lilium* sp.), niezapominajka leśna (*Myosotis sylvatica* – 3 ogrody), pierwiosnek (*Primula* sp. – 3 ogrody), piwonia lekarska (*Paeonia officinalis* – 3 ogrody), rogownica kutnerowata (*Cerastium tomentosum* – 3 ogrody), rudbekia błyskotliwa (*Rudbeckia fulgida* – 3 ogrody), tulipan (*Tulipa* sp. – 3 ogrody) i wiesiołek krzewiasty (*Oenothera fruticosa* – 3 ogrody) (tab. 1).

Kolejną grupą roślin, liczną pod względem gatunków, były krzewy ozdobne. Najczęściej były one reprezentowane przez róże (*Rosa* sp. – 5 ogrodów) i bukszpan wieczniezielony (*Buxus sempervirens* – 4 ogrody).

W połowie ogrodów objętych inwentaryzacją stwierdzono występowanie ozdobnych roślin pojemnikowych. Stanowiły one dopełniający element aranżacyjny, wzbogacający

dekoracyjność elewacji budynków lub wewnątrz ogrodowych. Popularnymi nasadzeniami były: bluszcz pospolity (*Hedera helix* – 2 ogrody), dracena smocza (*Dracena draco* – 2 ogrody), pelargonium (*Pelargonium* sp. – 2 ogrody) i ułanka mieszańcowa (*Fuchsia x hybrida* – 2 ogrody).

Tabela 1 – Table 1

Liczba gatunków roślin ozdobnych w ogrodach frontowych strefy podmiejskiej Rzeszowa
Number of species of ornamental plants in gardens front suburban area of Rzeszów

Grupa roślin <i>Group of plants</i>	Miejscowość i powierzchnia ogrodu [m ²] <i>Garden city and area [m²]</i>							Ogółem gatunki <i>Total species</i>	%
	A 182	A 143	A 54	A 44	B 226	B 83			
Byliny <i>Perennials</i>	9	27	8	10	21	23	60	37,7	
Rośliny dwuletnie <i>Biennial plants</i>	1	2	1	2	2	1	4	2,5	
Rośliny jednoroczne <i>Annuals plants</i>	0	8	1	2	7	2	15	9,5	
Rośliny doniczkowe <i>Potted plants</i>	1	0	0	0	22	6	25	15,7	
Drzewa ozdobne <i>Ornamental trees</i>	3	3	0	3	14	3	21	13,2	
Krzewy ozdobne <i>Ornamental shrubs</i>	4	3	2	4	17	5	25	15,7	
Trawy <i>Grasses</i>	1	0	0	0	6	0	6	3,8	
Pnącza <i>Climbers</i>	0	0	0	0	3	0	3	1,9	
Ogółem <i>Total</i>	19	43	12	21	92	40	159	100,0	
%	8,4	18,9	5,3	9,3	40,5	17,6	–	100,0	

Objaśnienia – lokalizacja ogrodu: **A** – Łąka; **B** – Trzebownik
Explanation – location of the garden: A – Łąka; B – Trzebownik

Na obiektach badań były często sadzone drzewa ozdobne takie jak: żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis* – 4 ogrody), świerk pospolity (*Picea abies* – 3 ogrody), świerk kłujący (*Picea pungens* – 2 ogrody) i jarząb pospolity (*Sorbus aucuparia* – 2 ogrody). O podobnych tendencjach, wskazujących na coraz częstsze pojawianie się w ogrodach roślin iglastych, informują także inni [1,6,8,10].

Wśród roślin jednorocznych i dwuletnich występujących w ogrodach popularny był nagietek lekarski (*Calendula officinalis* – 3 ogrody), rumianek nagi (*Matricaria recutita* – 3 ogrody) i bratek ogrodowy (*Viola x wittrockiana*), natomiast z traw- rozplenica japońska (*Pennisetum alopecuroides* – 2 ogrody).

IV. PODSUMOWANIE

W ogrodach frontowych zlokalizowanych w podmiejskiej strefie Rzeszowa występowały przed domem różnorodne nasadzenia kwiatowe, nawiązujące swoją formą i doбором gatunków roślin ozdobnych do dawnych tradycji. W większości badanych ogrodów oznaczone rośliny były najczęściej gatunkami niskimi lub średnio wysokimi, natomiast roślin wysokich takich jak ostróżka ogrodowa (*Delphinium x cultorum*) czy bylica boże drzewko

(*Artemisia abrotanum*) nie sadzono przed domem. W podrzeszowskich przedogródkach skład gatunkowy tradycyjnych roślin był ograniczony, a wśród oznaczonych gatunków pojawiały się modne rośliny iglaste, juki, bielunie drzewiaste i draceny. Zachodzące zmiany w założeniach ogrodowych są wynikiem naśladownictwa trendów przenikających z miast na wieś, a także korzystania z licznych tłumaczeń fachowej literatury, która nie zawiera realnych wzorców przydatnych na naszych terenach wiejskich.

V. LITERATURA

1. Adamczyk J.: Ogrody przydomowe jako element kształtowania krajobrazu współczesnej polskiej wsi. W: Janecki J., Borkowski Z. (red.) Krajobraz i ogród wiejski. T. 3. Przyrodniczy i kulturowy krajobraz wiejski. VI Forum Architektury Krajobrazu. Lublin. 16-17 października 2003. Wyd. KUL. Lublin. s. 77-81. 2004.
2. Gawryszewska B. J.: Rola ogrodu frontowego w strukturze siedliska – stan współczesny a tradycja ogrodu wiejskiego. W: Janecki J., Borkowski Z. (red.) Krajobraz i ogród wiejski. T.3. Przyrodniczy i kulturowy krajobraz wiejski. VI Forum Architektury Krajobrazu. Lublin. 16-17 października 2003. Wyd. KUL Lublin. s. 97-104. 2004.
3. Katalog roślin II – drzewa, krzewy, byliny. Wyd. Agencja Promocji Zieleni Sp. z o.o. Związek Szkółkarzy Polskich. Warszawa. 2003.
4. Lancaster R.: Wielka księga roślin ogrodowych - byliny. Wyd. Świat Książki. Warszawa. 2006.
5. Lancaster R.: Wielka księga roślin ogrodowych - pnącza, krzewy, drzewa. Wyd. Świat Książki. Warszawa. 2006.
6. Lipińska H., Harkot W., Kępka M.: Współczesne formy zagospodarowania wiejskich ogrodów przydomowych na Lubelszczyźnie. Nauka Przyroda Technologie. T. 3. z. 1. s. 1-8. 2009.
7. Marcinkowski J.: Byliny ogrodowe. PWRiL Warszawa. s. 125-388. 2002.
8. Renda J.: Iglaki w ogródkach wiejskich. W: Janecki J., Borkowski Z. (red.) Krajobraz i ogród wiejski. T.3. Przyrodniczy i kulturowy krajobraz wiejski. VI Forum Architektury Krajobrazu. Lublin. 16-17 października 2003. Wyd. KUL Lublin. s. 35-38. 2004.
9. Seneta W., Dolatowski J.: Dendrologia. Wyd. Naukowe PWN. Warszawa. 2003.
10. Trzaskowska E., Sobczak K., Falińska-Król J.: Przedogródki wiejskie i miejskie Lubelszczyzny. W: Janecki J., Borkowski Z. (red.) Krajobraz i ogród wiejski. T.3. Przyrodniczy i kulturowy krajobraz wiejski. VI Forum Architektury Krajobrazu. Lublin. 16-17 października 2003. Wyd. KUL Lublin. s. 135-138. 2004.
11. Wajda A., Bach A.: Gatunki roślin ozdobnych stanowiące nieodzowny element tradycyjnych wiejskich ogrodów przydomowych Ziemi Przemyskiej. Zesz. Probl. Post. Nauk. Rol. 510. s. 663-671. 2006.

ORNAMENTAL GARDENS OF THE FRONT SUBURBAN AREA IN RZESZÓW

Summary

*The front gardens in the municipality Trzebownisko in the suburban area of Rzeszów, grew total 159 species, and perennials were the dominant group (60 species), with traditional genres such as *Hemerocallis hybrida* *Myosotis sylvatica*, *Lilium* sp., *Paeonia officinalis*, *Phlox subulata*, *Phlox paniculata*, *Rudbeckia fulgida*, *Tulipa* sp. Among the plants one and two were popular: *Calendula officinalis*, *Matricaria recutita* and *Viola x wittrockiana*. In the gardens were also contemporary compositions from conifers (*Thuja occidentalis*, *Picea abies*, *Picea pungens*) and potted plants.*

Key words: ornamental plants, traditional species, gardens front